nieuws

Zeg het eens met landbouw

nieuws

Dat landbouw vroeger een meer prominente maatschappelijke rol speelde dan vandaag, wordt duidelijk wanneer je een woordenboek openslaat. Heel wat van onze oude spreekwoorden vinden hun oorsprong op het veld of in de stal. Volgens zo'n landbouwspreuk is het minder goede weer deze maand dan misschien toch niet zo'n slechte zaak want 'is het weer in mei te mooi, krijgt de schuur maar weinig hooi'. En zo zijn er nog wel een paar mooie zegswijzen te vinden die hun oorsprong in de landbouwsector vinden.

28 MEI 2021

Lees meer over:
platteland
weetje

Oorspronkelijk ging het in deze uitspraak niet over geld, maar over hooi. Als een boer zijn vee voedert, smijt hij hooi in hun voederbak. Daarover hangt een balk, die de bak afscheidt van de stal. Als de boer bij het voederen slordig te werk gaat, kan hij het hooi per ongeluk over de balk smijten, waardoor het niet in de voederbak valt maar tussen de poten van de koeien of varkens in de stal, en dus verloren gaat. Hooi (en later geld) over de balk smijten ging hierdoor synoniem staan voor nodeloos verspillen.

Voor je actie onderneemt, is het altijd goed te weten wat er juist aan de hand is, of hoe de vork in de steel zit. Dat was vroeger ook al zo, letterlijk zelfs. Bij hooivorken kon de ijzeren vork namelijk op twee verschillende manieren aan de houten steel vastzitten. In het ene geval was aan de vork een holle buis vastgemaakt, waar de steel werd ingestoken. In het andere geval zat aan de vork een ijzeren pin, die in een holle steel paste. Als je een hooivork wilde herstellen, moest je dus eerst weten hoe de vork aan de steel zat.

Vroeger liepen er tussen de weilanden greppels die ervoor zorgden dat water beter kon wegstromen. In de zomer stonden die greppels weleens droog, wat het voor dappere koeien mogelijk maakte om ook op de overliggende weide te gaan grazen. Zo aten zij van twee walletjes, en profiteerden ze dus van twee graslanden. Vandaag blijven de koeien, tegengehouden door paal en draad, netjes op hun eigen weiland.

Niemand delft graag het onderspit. Niet vandaag, en zeker niet in de middeleeuwen. Toen was het in onze contreien immers gebruikelijk om tot vier spadesteken diep te spitten. De onderste grondlagen omspitten noemde men 'het onderspit delven'. Dit was zwaar en rugbrekend werk, en wie die taak toebedeeld kreeg, was dus het slechtst af van iedereen. Vandaag heeft een ploegmachine die zware taak overgenomen en bestaat de letterlijke betekenis enkel nog in Zuid-Afrika, waar men velden voor wijn- en boomgaarden nog met de spade bewerkt.

In vroegere tijden was spoeling een soort voeder voor varkens. Ze werd gemaakt door keuken- en tuinafval met water te mengen, tot een dikke brij ontstond. Hoe meer varkens er te voeden waren, hoe meer water men toevoegde. Zo kreeg men meer spoeling, maar die werd dan ook wel steeds dunner en bijgevolg minder voedzaam. Het spreekwoord betekent dan ook: 'met hoe meer mensen je moet delen, hoe minder er voor iedereen is'.

Een paard of ander trekdier loopt in het gareel wanneer het ingespannen is met touwen of kettingen om een kar of ploeg voort te trekken. Zo kan de boer het dier aansturen en controleren. De figuurlijke betekenis van ‘iemand in het gareel houden’ betekent dus ‘iemand dwingen om hard te werken’. Twee dieren die in hetzelfde gareel laten lopen, kan in realiteit dus eigenlijk niet. Ze kunnen namelijk onmogelijk naast elkaar in hetzelfde gareel het voertuig voorttrekken. Wanneer we in een andere context spreken over ‘in hetzelfde gareel lopen’ wil dit zeggen: ‘samenwerken, het volledig eens zijn met elkaar’.

Over de betekenis en herkomst van deze uitdrukking bestaan verschillende theorieën. Een daarvan vindt zijn oorsprong in de landbouw. Boerenjongens zouden vroeger soms een stropop door een oude zeef of mand laten vallen om te spotten met meisjes die alleen, zonder partner, naar een feest kwamen. Omgekeerd stuurden meisjes ook een bodemloze mand naar een jongen waarin ze geen wederzijdse interesse hadden. Een mand heeft dus lange tijd symbool gestaan voor afwijzing. Hoe ‘door de mand vallen’ dan uiteindelijk de betekenis van ‘betrapt worden’ gekregen heeft, is niet helemaal duidelijk.

Boeren waren vroeger veel minder goed voorbereid op overstromingen. Vee dat stierf door verdrinking was uiteraard een financiële ramp voor een boerderij. Wie ‘zijn schaapjes op het droge had’ slaagde er dus in om zijn dieren buiten gevaar te houden en niets te verliezen. Deze uitdrukking gebruiken we nu nog steeds om te zeggen dat iemand rijk is.

Bron: Landelijke gilden / Boerentrots / onzetaal.nl

VILT vzw
Bd Simon Bolivar 17
1000 Bruxelles

Contact
M • info@vilt.be

Volg ons op:
screenreader.visit us on our facebook page: https://www.facebook.com/vilt.nieuws/

screenreader.visit us on our linkedin page: https://www.linkedin.com/company/vilt-vzw/
screenreader.visit us on our instagram page: https://www.instagram.com/vilt.nieuws
screenreader.visit us on our x page: https://x.com/vilt_nieuws
screenreader.visit us on our bluesky page: https://bsky.app/profile/viltnieuws.bsky.social

---

© 2026 VILT vzw, all rights reserved |
Privacy policy
Copyright
Cookie Policy
Cookie instellingen aanpassen

Crafted by Brigada